

GUIÓ DEL TREBALL DE PRÀCTIQUES PER A L'ESTUDI D'EL GRUP-CLASSE1. Dades generals del grup-classe.

En aquest apartat es tracta de recollir algunes dades significatives que poden ésser útils per a emmarcar l'observació dels processos de grups que són objecte de l'estudi de pràctiques.

2. Pautes d'observació.

Es tracta d'emplenar els fulls de registre de diversos aspectes observables de la vida del grup, i d'anotar-hi sistemàticament els esdeveniments que reflecteixen quina és la marxa habitual del grup a fi de detectar, amb un mínim de precisió, els problemes més importants que afecten la gestió de la vida col·lectiva de la classe.

3. Consideracions a partir de la realitat observada.

Partint de les observacions efectuades -d'una banda, problemes detectats, i coses ben resoltes; de l'altra, el marc on es situen- es tracta d'intentar formular-se una estratègia d'intervenció per a posar en marxa un procés de millorament de l'aprenentatge de la matèria observada i de la vida del grup.

Nom de l'observador:

Comentari sobre la validesa dels qüestionaris que us són proposats en aquest dossier:

1. DADES DE L'ESCOLA I DEL GRUP-CLASSE

1.1 L'ESCOLA

- 1.1.1 Estatal
  - Municipal
  - Privada: acadèmia
  - cooperativa
  - religiosa
  - ...
- 1.1.2 Urbana
  - Suburbana
  - Rural
- 1.1.3 Graduada
  - Unitària
- 1.1.4 De nens
  - De nenes
  - De nens i nenes
  - Amb una opció clara de coeducació
- 1.1.5 Organització:
  - . indicar seccions en què està dividida
  - . nombre de classes per nivell
  - . d'altres dades que considereu significatives
- 1.1.6 Gestió:
  - Indicar les formes adoptades i el grau d'incidència de la direcció, de l'equip de mestres, de l'Associació de Pares, etc.

Comentari global

Exposar quins són els condicionaments més clars que, des de l'exterior o des de l'estructura del centre, tenen una influència en la vida de la classe que observeu.

I en quin sentit, de quina manera, es fan sentir aquests condicionaments.

1.2 EL GRUP-CLASSE

- 1.2.1 Nombre d'alumnes
  - Nombre de nens
  - Nombre de nenes
- 1.2.2 Nombre de catalanoparlants
  - Nombre de castellanoparlants
- 1.2.3 Edat de cada nen (en anys i mesos, si es tracta de cursos baixos: 1r. i 2n. d'EGB)
- 1.2.4 En el cas de classes de 1r. d'EGB:
  - . nombre de nens que han anat a parvulari
  - . nombre de nens que no hi han anat
- 1.2.5 en el cas de nivells alts d'EGB:
  - . nombre de nens que són nous d'aquest curs (en oposició als que han anat a l'escola des de 1r.)
- 1.2.6 Resultats -mitjana- obtinguts per cada nen en les avaluacions del curs anterior.
  - Nens repetidors.
- 1.2.7 Llengua del professor
  - . llengua pròpia
  - . llengua amb què explica a classe
  - . llengua amb què parla als nens fora de classe
- 1.2.8 noraris
- 1.2.9 Ordenació de l'espai de l'aula (plànol)
- 1.2.10 Nombre de metres quadrats per alumne
- 1.2.11 Hi ha o no hi ha professors especialistes. Matèries.

Comentari global

Semblantment a l'apartat anterior, indicar quines d'aquestes dades condicionen la vida del grup-classe i explicitar en quin sentit opera el condicionament.

2. PAUTES D'OBSERVACIÓ DEL FUNCIONAMENT DEL GRUP-CLASSE

Caldrà fixar-se, especialment, en tres menes de dades:

2.1 Estructura del grup:

- . relacions afectives i preferències de treball entre els alumnes
- . subgrups que formen a l'interior del grup-classe
- . fenòmens de jerarquitització.

2.2 Hàbits del grup (i del mestre):

Com, en diverses situacions de la vida quotidiana, el comportament de mestre i alumnes és automatitzat. Fins a quin punt ho és.

Anàlisi de la funcionalitat -positiva o negativa- dels hàbits. No pas des d'un punt de vista teòric, sinó des d'una perspectiva concreta: tal hàbit, és o no és un ajut per a la bona marxa del grup?

2.3 Normes del grup:

Normes explícites que dicten quin ha d'ésser el capteniment i l'organització del grup-classe.

Per a cada una d'aquestes sèries de dades hi ha preparats uns guions d'observació.

No creiem necessari de fer-hi anotacions cada dia, sinó de recollir-hi impressions per períodes més llargs, per exemple, d'una setmana.

En canvi, sí que ha d'ésser útil de llegir diàriament les pautes proposades, per tal d'anar afinant i detallant l'observació.

2.1 ESTRUCTURA DEL GRUP

En aquest primer apartat, es tracta de configurar, partint de l'observació quotidiana, quins són els subgrups que formen els nois i noies de la classe.

Convé d'enregistrar dues menes de dades:

- 1.- Quins són els subgrups que hi ha a la classe, tenint en compte tres coses:
  - quins són els nois i/o noies que formen cada subgrup.
  - quin paper té el subgrup en la vida de la classe:
    - . hi ha subgrups que assumeixen la "seriositat" i d'altres que assumeixen la gresca.
    - . n'hi ha que tenen iniciatives i n'hi ha de passius (a classe, a l'esbarjo).
    - . n'hi ha que es preocupen per la marxa del conjunt de la classe i n'hi ha que se n'inhibeixen.
    - . n'hi ha de juganers i alegres, i n'hi ha d'altres que són quiets, tristos...
    - . etc. etc.
  - quins són els nois o noies que fan de representants informals de cada subgrup, quins semblen el cap visible, el vauportant, etc.
- 2.- Quines són les relacions existents entre cada subgrup i els altres.

Per a precisar aquestes relacions hom pot pensar a caracteritzar-les de forma semblant a la que se us ofereix en aquesta pauta:

- . amistositat, hostilitat o indiferència
- . dominació, submissió o igualtat
- . cooperació, competència o ignorància mútua
- . relació relaxada o conflictiva
- . etc.

Per a emplenar el quadre, s'ha de començar per la columna del subgrup A i anotar-hi la relació que tenen amb ell els altres, l'actitud que mantenen al seu esguard, etc.

Continuar amb la columna (vertical) de B, de C, etc.

SUBGRUPS EXISTENTS A LA CLASSE. Nivell: Data:		
Membres del subgrup	Què representa el subgrup per a la classe. Paper dins el conjunt.	Nois/noies que fan de cap visible del subgrup.
A		
B		
C		
D		
E		
F		
G		

RELACIONS ENTRE SUBGRUPS DE LA CLASSE. Nivell: Data:						
Sub-grup	Relació que manté amb els subgrups...					
	amb A	amb B	amb C	amb D	amb E	amb F
A						
B						
C						
D						
E						
F						

2.2 HÀBITS DEL GRUP

Per entendre'ns, considerarem que són hàbits aquells comportaments que, en conjunt, els nois i noies estan avcsats a seguir en les diverses situacions concretes de cada dia.

Diguem que, en relació als hàbits, poden passar tres coses:

- 1.- Que els nois i noies no tinguin cap mena d'hàbit concret en el moment, per exemple, d'entrar a la classe al matí.
- 2.- Que tinguin hàbits que, des del punt de vista del mestre, no són positius per a la marxa de la classe.
- 3.- Que tinguin hàbits que, des del punt de vista del mestre, són positius per a la marxa de la classe.

En els fulls que segueixen hi ha uns quadres on hi són plantejades moltes de les situacions quotidianes de l'escola. En aquests fulls s'hi ha d'anotar, per a cada una de les situacions que hi són citades, els hàbits concrets que tenen els nois de la classe, és a dir:

- . què fan normalment en aquella situació determinada
- . què fa normalment el mestre, o què diu, en el context d'aquella situació.

És molt important de seguir fidelment aquesta consigna: no es tracta d'enregistrar què fa el mestre quan les coses van malament, sinó què fan normalment nens i mestre, allò que és habitual.

Només partint d'aquesta base es podrà fer una anàlisi de la situació i intentar de millorar-la.

HABITS D'ORDRE GENERAL.		
	Nivell:	Data:
	Què fa o diu el mestre	Què fan normalment els nens
Canviar-se al matí. Posar-se bé la bata.		
Entrada a classe. Disposar-se de començar el treball del dia.		
Seure bé a la cadira.		
Calma i disposició general per a la feina.		
Ordre. Escoltar-se a les assemblees i discussions.		
Plegar per a sortir de classe (per anar a esbarjo, a dinar)		
Plegar al final de la jornada escolar.		

HÀBIT: D'ENDREÇA, D'ORDRE...	Nivell:	Data:
	Què fa o diu el mestre	Què fan normalment els nens.
Polidesa en els treballs escrits o dibuixats.		
Ordre de la carpeta, arxivador o llibreta individual. Del calaix o prestatge individual.		
Altres materials individuals que hi hagi.		
Ordre del material de grup o de taula.		
Guixots o brutícies a la taula.		
Ordre del material col·lectiu de la classe.		
Neteja de la classe: terra, parets prestatgeries, etc.		

HABETS	Nivell:	Data:
	què fa o diu el mestre	què fan normalment els nens

2.3 NORMES

A la vida de la classe hi ha qüestions d'organització pràctica i de regulació de problemes concrets que es resolten mitjançant normes.

D'aquestes normes, n'hi ha que han estat dictades per l'escola; d'altres és el mestre qui les ha proposades, amb més o menys acceptació per part del grup; finalment, n'hi ha que han estat adoptades pels nois i noies en les seves assemblees o debats.

Per tal d'enregistrar amb precisió aquestes normes, que són diferents dels hàbits o costums del grup, heu de fixar-vos en dos aspectes:

- La formulació que se'n fa, d'aquestes normes, (amb els termes que utilitzen els nois) i el comportament concret que suposa el seu acompliment.
- El grau d'acompliment de la norma que observeu en la pràctica i els problemes que hagueu vist que origina el seu inacompliment.

Hi ha normes de moltes menes i situades en plans molt diferents. Als fulls que segueixen hi són llistades algunes de les situacions que a l'escola solen ésser subjectes a norma, però això no vol dir que s'hi hagin previst totes les situacions. Veureu també com en aquests fulls hi són repetides situacions que ja eren citades en l'anàlisi dels hàbits.

Però convé adonar-se que és diferent d'enregistrar si una situació és regulada per una norma, d'enregistrar què estan habituats a fer els nois en aquesta mateixa situació. En el primer cas, prendriem nota de com ha estat decidit de regular la situació, en el segon cas, veuríem com es desenvolupa de fet, normalment, en la pràctica.

NORMES RELATIVES A: MATERIAL, CURS, ENDREÇA	Nivell:	Data:
	Formulació de la norma. Comportament que suposa	Grau de compliment. Problemes.
Material individual necessari. Ordre dels calaixos.		
Ordre de les carpetes, arxivadors o llibretes individuals.		
Material col·lectiu de la taula. Quin és.		
Cura i endreça del material de taula.		
Cura i endreça del material de la classe.		
Ordre prestatgeries i altres espais col·lectius.		
Neteja del terra de la classe.		

GUIÓ DEL TREBALL DE PRÀCTIQUES PER A L'ESTUDI DE LA DIDÀCTICA D'UNA MATÈRIA, EN EL CONTEXT D'UN GRUP-CLASSE DETERMINAT

1. Dades generals de les condicions d'aprenentatge de la matèria.

En aquest primer apartat es tracta d'anotar aquells aspectes que poden furnir unes dades descriptives del treball a la classe, pròpies de la didàctica de l'àrea o matèria triada per cada alumne com objecte d'observació.

El conjunt d'aquestes dades hauran de donar les bases d'interpretació de com és orientada i portada a la pràctica la didàctica i l'aprenentatge de la matèria.

2. Pautes d'observació.

Es tracta d'emplenar els fulls de registre en cada aspecte d'observació proposat, segons les especificacions que ja hi vé nen detallades, afegint-n'hi o modificant-n'hi les que cregueu convenients segons l'orientació que doneu al vostre treball i les condicions en què us trobeu a l'escola i a la classe on realitzeu les pràctiques.

3. Consideracions a partir de la realitat observada.

Partint de les observacions efectuades -d'una banda, problemes detectats i coses ben resoltes; de l'altra, el marc on es situen- es tracta d'intentar formular-se una estratègia d'intervenció per a posar en marxa un procés de millorament de l'aprenentatge de la matèria observada i de la vida del grup.

Nom de l'observador:

Comentari sobre la validesa dels qüestionaris que us són proposats en aquest dossier:

1. DADES GENERALS DE LES CONDICIONS D'APRENTATGE DE LA MATÈRIA

Dades sobre la matèria:

- Programa
- Llibre o llibres de text
- Llibres de consulta o d'ús col·lectiu
- Material que es fa servir
- Horari (dins un calendari setmanal)
- Llengua en què es dona la matèria
- Activitats que s'hi relacionen: experimentacions, sortides, etc.
-
-

Aquesta fitxa ha de ser concretada, adequada o completada segons la matèria que s'hagi triat com a objecte d'observació.

2. PAUTES D'OBSERVACIÓ DEL TREBALL DE CLASSE

Aquí es tracta d'enregistrar el funcionament del grup-classe en relació amb l'aprenentatge de la matèria que és objecte del vostre treball d'observació:

2.1 Hàbits de treball del grup.

2.2 Normes relatives al treball i a l'organització del grup-classe en aquesta matèria.

També hi serà adient que observeu les relacions i les interaccions, els comportaments que es donen en el context propi d'aquest aprenentatge. Aquí convé de tenir en compte:

2.3 Regulació mútua entre el grup-classe i el mestre:

2.3.1 El grup enfront del mestre o de la feina.

2.3.2 El mestre enfront del grup.

Els guions d'observació que us proposem han de servir-vos per a descobrir i anotar aquests diversos aspectes amb una certa precisió i segons un ordre, amb la intenció de sistematitzar l'observació.

Finalment, com a nucli d'aquest apartat 2, hi ha l'observació de la didàctica de la matèria i els aspectes més propis que la defineixen a partir de la manera concreta com és duta a terme:

2.4 Orientació i realització de la didàctica:

Objectius. Motivació. Metodologia. Tècniques. Formes d'agrupament dels nois per al treball. Material i instruments emprats. Treball dels alumnes. Avaluació. Recuperació...

Ja veieu que, sobretot, es tracta d'anar fent anotacions immediates de tots aquells aspectes i detalls que observeu directament durant el treball d'aprenentatge de la matèria, i que poden ser significatius, cada un d'ells o en el seu conjunt.

Acabada la classe, convindrà de recentrar-se, partint dels protocols d'observació i de les pautes donades, per tal de completar o relacionar determinats aspectes que les anotacions immediates no haguessin deixat prou manifestos. També perquè qualsevol punt que hagués quedat dubtós o poc clarificat fos detectat per tal de considerar-lo en una posterior observació.

2.1. HABETS DE TREBALL DEL GRUP

En aquest apartat interessa de recollir alguns aspectes molt concrets del comportament quotidià de la classe durant l'aprenentatge de la matèria que és objecte de la vostra observació.

Es tracta que hi sigui reflectit el comportament habitual del mestre i dels nois en les situacions que us són proposades i en d'altres que potser descobrireu que tenen importància significativa o que poden aportar una visió més completa del treball del grup.

Adoneu-vos que no es tracta pas de saber què fa el mestre quan les coses van malament, sinó què fan normalment els nois i el mestre en situacions concretes, normals, en situacions que es produeixen amb una certa regularitat perquè han esdevingut hàbits funcionals i, fins a un cert punt, rutinaris en la vida de cada dia d'aquella classe.

HABITS DE TREBALL. Matèria:			Nivell:	Data:
	què fa o diu el mestre	què fan normalment els nens		
Plantejament de la feina del dia				
Explicacions				
Atenció i calma durant les explicacions				
Fer preguntes durant les explicacions				
Proposició d'exercicis o feines				
Treball individual: silenci, concentració, etc.				
Treball en grup: to de veu, seure desplaçaments, etc.				

2.2 NORMES DEL GRUP RELATIVES AL TREBALL

A la vida de la classe hi ha qüestions d'organització pràctica i de resolució de problemes concrets que es resolien mitjançant normes. Aquí ens fixarem en aquelles que fan referència a l'organització del treball, a la matèria la didàctica de la qual aneu a observar.

D'aquestes normes, n'hi ha que han estat dictades per l'escola; d'altres és el mestre qui les ha proposades, amb més o menys acceptació per part del grup; finalment, n'hi ha que han estat adoptades pels nois i noies en les seves assemblees o debats.

Per tal d'enregistrar amb precisió aquestes normes, que són diferents dels hàbits o costums del grup, heu de fixar-vos en dos aspectes:

- La formulació que se'n fa, d'aquestes normes, (amb els termes que utilitzen els nois) i el comportament concret que suposa el seu compliment.
- El grau d'acompliment de la norma que observeu en la pràctica i els problemes que hagueu vist que origina el seu incompliment.

Per a detectar quines són aquestes normes, comenceu fixant-vos atentament en el desenvolupament de la classe i en els arguments que s'hi donen quan hi ha problemes d'ordre o conflictes del tipus que sigui.

Hi ha normes de moltes menes i situades en plans molt diferents. Al formulari següent en suggerim algunes, però això no vol dir que hi siguin totes les situacions possibles, ni les que en la realitat concreta tinguin més importància.

Igualment, hi ha aspectes del treball de classe que no estan regulats per normes concretes: si en descobriu algun, convindria que ho féssiu constar i en proposéssiu alguna solució.

NORMES RELATIVES AL TREBALL. Matèria:			Nivell:	Data:
	Formulació de la norma Comportament que suposa	Grau de compliment Problemes		
Durant les explicacions del mestre				
Durant les discussions obertes torns de paraula, etc.				
Durant el treball individual: silenci,...				
Durant el treball en grups				
Normes de presentació dels treballs				

2.3 REGULACIÓ MÚTUA (FEED-BACK) ENTRE NOIS I MESTRE DURANT EL TREBALL

Diàriament i amb molta freqüència, els nois reaccionen davant el treball i les propostes del mestre. Aquestes reaccions orienten el mestre sobre la forma com el grup rep i viu la seva actuació.

Igualment, els nois perceben sovint les reaccions del mestre i, veient-ho, poden saber fins a quin punt està satisfet de l'actuació de la classe.

Aquestes reaccions recíproques orienten uns i altre, i serveixen per a regular de manera insensible el comportament i el treball de tots plegats.

Us proposem aquí d'observar algunes d'aquestes reaccions dels nois i l'efecte que tenen en la correcció o modificació de l'actuació del mestre, sobretot davant la manera d'orientar i de realitzar el treball a classe i l'aprenentatge de la matèria. I també com els nois acullen les propostes o l'actuació del mestre durant l'acte d'aprenentatge, i com hi reaccionen, autoregulant la seves respostes.

REACCIONS DEL GRUP ENFRONT DEL MESTRE O DE LA FEINA		
Reaccions que es poden observar	Signes concrets que expressen la reacció	Contrareacció del mestre per regular la situació
El grup accepta incondicionalment una feina		
El grup accepta una feina, però hi ha crítiques raonables		
El grup es resisteix a una proposta de feina. S'hi oposa		
Davant una proposta de feina, el grup reacciona amb indiferència		
Davant un problema pràctic o conflicte, el mestre vol imposar una solució i el grup s'hi oposa		
Davant un problema pràctic o conflicte, el mestre proposa discutir-ho. El grup accepta la discussió		
en la mateixa situació anterior el grup no mostra cap interès a discutir-ho.		

REACCIONS DEL MESTRE ENFRONT DEL GRUP		
Reaccions que es poden observar	Signes concrets que expressen la reacció del mestre	Contrareacció del grup per regular la situació
El mestre està preocupat: el grup no es concentra abans de començar la classe		
El grup no segueix amb atenció una explicació: el mestre està incòmode		
El grup no entén l'explicació que el mestre està fent, i ell se n'adona		
El mestre percep que la majoria de la classe està fent un treball superficial, sense esforçar-s'hi		
El mestre es troba amb què el treball que han fet els nois té molt poca qualitat		

2.4 ORIENTACIÓ I REALITZACIÓ DE LA DIDÀCTICA

Aquest és el capítol més específic d'aquest dossier per a l'estudi de la didàctica d'una matèria. Fins aquí hem orientat l'observació a les condicions del grup-classe en l'acte d'aprenentatge: hàbits de treball, normes, regulació mútua mestre-alumnes... Ara es tractarà d'observar com es realitza l'aprenentatge de la matèria, quina orientació s'hi dóna, de quins mitjans es disposa i quins es posen en joc, com és avaluada aquesta tasca...

Els apartats generals que us proposem de detectar i d'anotar són comuns a qualsevol matèria del ventall de didàctiques que us pogueu proposar d'estudiar. Tanmateix, la manera de ser abordats i els aspectes concrets de cada apartat hauran de ser definits i tractats de forma diferenciada, apropiada a cada aprenentatge, amb l'assessorament del professorat de les didàctiques respectives.

Aquí enumerem tan sols aquests apartats generals -sense cap mena de pretensió de ser exhaustius ni que siguin punts obligats-, detallant-ne alguns a títol simplement orientatiu.

1. Objectius.
2. Motivació.
3. metodologia.
4. Tècniques i material: explicació magistral, pissarra, gravats, fitxes, audiovisuals, llibre de text, llibres de consulta, material divers, experimentació dirigida, enquestes, sortides...
5. Intents de globalització amb d'altres matèries. Interdisciplinarietat.
6. Què és demanat als nois: memorització, exercicis d'aplicació, interpretació de dades, treball d'experimentació, mecanització de processos, comprensió, creativitat, iniciatives determinades...
7. Sancions aplicades -positives o negatives- sobre els resultats o sobre el comportament durant l'aprenentatge.
8. Avaluació: criteris, com es fa, si s'informa els nois i com, si hi participen, pes de les notes i ús que se'n fa (parets, escola, grup-classe, individual), si s'agrupa o es cataloga segons notes, com afecten el comportament, l'aprenentatge, etc.
9. Activitats de recuperació o reeducació. Qui les fa, en quines condicions. Resultats. Si estan institucionalitzades a l'escola o responen a iniciatives del mestre, dels nois...
10. ....

3. CONSIDERACIONS A PARTIR DE LA REALTAT OBSERVADA

Aquesta tercera part serà objecte d'un redactat comú per a Pedagogia i per a Didàctica. Ambdós dossiers conflueixen aquí.

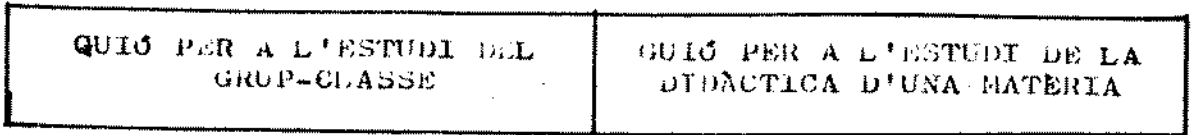
Es tracta d'analitzar el conjunt de les dades obtingudes, per a formular-se com iniciar un procés de millorament:

- de les condicions de vida del grup
- de l'aprenentatge de la matèria.

Els passos que haureu de seguir són:

(vegeu l'esquema del full següent)

- A.- Determinar quines variables externes i anteriors al grup-classe tenen una incidència que hagi pogut observar (fulls de la sèrie P.1).
- B.- Analitzar, en conjunt, les variables internes del grup-classe i tot allò que en resulta de la seva incidència en l'aprenentatge de la matèria observada:
  - B.1: Dades obtingudes de l'observació del grup-classe (fulls de la sèrie P.2): què està ben resolt? què és problema?
  - B.2: Dades generals de les condicions d'aprenentatge de la matèria observada (fulls de la sèrie D.1).
  - B.3: Dades obtingudes de l'observació de la didàctica de la matèria (fulls de la sèrie D.2), que és la resultant de condicionaments anteriorment citats: què està ben resolt? què és problema?
- C.- Proposar-se una forma d'intervenció que acompleixi les condicions següents:
  - ésser realista: procurar posar-se en el lloc del mestre i, des d'aquest lloc, tenir en compte els condicionaments trobats (punts A i B.2 d'aquest mateix esquema).
  - partir dels problemes concrets que haureu observat (punts B.1 i B.3 d'aquest mateix esquema).
  - relacionar entre sí:
    - .condicionaments
    - .qüestions ben resoltes pel mestre
    - .problemes
 ja que, en la realitat, tots aquests aspectes s'influeixen mútuament (vegeu les fletxes a l'esquema de la pàgina següent).
  - tenir en compte que tot canvi ha de comportar un procés, uns passos, que s'ha de fer a poc a poc, dominant aquest procés i cada un d'aquests passos:
    - .els uns, afectant el conjunt de la vida del grup(C.1)
    - .els altres, afectant l'aprenentatge de la matèria (C.2).

OBSERVACIÓ I DIAGNÒSTIC:

variables externes i anteriors a la classe

variables internes

una resultant concreta

ACTUACIÓ:

procés de millorament de les

